

Institutet
för mänskliga
rättigheter

Årsrapport 2023

Institutet för mänskliga rättigheter

Institutet
för mänskliga
rättigheter

© 2023 | Institutet för mänskliga rättigheter

Grafisk form: Länge Leve Kommunikation AB

Foto: Scandinav.se/Plattform (s.1)

Diarienummer: 1.1.1-163/2023

Innehåll

Sammanfattande inledning.....	4
Kapitel 1.	
Om Institutet för mänskliga rättigheter	7
Kapitel 2.	
Rapporter, undersökningar och förslag.....	8
Kapitel 3.	
Mänskliga rättigheter i Sverige 2022.....	11

Sammanfattande inledning

Efter andra världskriget ville Förenta Nationerna (FN) skydda alla människors värdighet.

Så då skrev de en text med reglerna för de mänskliga rättigheterna.

Texten heter den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna.

I FN kom alla länder överens om att alla ska följa reglerna för att få fred och säkerhet på jorden.

I år är det 75 år sedan.

Det tycker vi på Institutet för mänskliga rättigheter är värt att fira.

De mänskliga rättigheterna är regler för vad samhället måste göra för varje människa.

Och regler för vad samhället inte får göra mot någon människa.

Varje människa har rätt att ha ett bra liv.

Just nu är det mycket som inte är bra för de mänskliga rättigheterna.

Klimatet på jorden blir varmare.

Det är dåligt för både naturen och människan.

Coronaviruset har varit dåligt för hälsan hos många människor över hela världen.

Under 2022 började Ryssland kriga mot Ukraina.

Nu är det inte lika säkert i Europa längre.

Många människor har dött eller tvingats fly.

Kriget har också gjort att det är mycket dyrare med el och att köpa mat i Sverige.

Många som redan har det dåligt får det sämre när det är kris.

Då är det extra viktigt att kämpa för mänskliga rättigheter.

Sverige har skyddat de mänskliga rättigheterna länge.

Sverige har också hjälpt till att sprida att mänskliga rättigheter är viktigt i alla länder.

Det tycker vi att Sverige ska fortsätta med.

Politikerna som bestämmer i Sverige ska skydda de mänskliga rättigheterna.

När politikerna gör nya lagar ska de följa grundlagen och de mänskliga rättigheterna.

Alla som arbetar i till exempel skolan, socialtjänsten, vården, på tåget eller bussen och i olika affärer ska behandla alla de möter på ett bra sätt.

De ska ge varje människa så bra hjälp som möjligt.

FN tyckte att det saknades en institution i Sverige som undersöker att de mänskliga rättigheterna görs på ett bra sätt.

Därför startade Sverige Institutet för mänskliga rättigheter den 1 januari 2022.

Vi jobbar särskilt för att personer med funktionsnedsättning ska få sina mänskliga rättigheter.

Ibland behandlas personer med funktionsnedsättning sämre.

Vi ska bidra till ett samhälle där alla har lika goda möjligheter och rättigheter.

Många i Sverige tycker att det är viktigt med mänskliga rättigheter.

Olika kriser i Sverige och i världen gör att färre får alla sina rättigheter.

Vi gör den här årsrapporten för att beskriva en del problem som finns för de mänskliga rättigheterna i Sverige 2022.

Vi vill att fler ska känna till mänskliga rättigheter.

Vi vill att fler ska prata om mänskliga rättigheter.

Speciellt på ställen där vi ofta är.

Till exempel hemma, i skolan, på internet eller på jobbet.

Kapitel 1.

Om Institutet för mänskliga rättigheter

I första kapitlet skriver vi om hur Institutet för mänskliga rättigheter startade.

Och att vi jobbar efter Parisprinciperna.

Det är regler för hur alla länders institut för mänskliga rättigheter ska jobba.

De bestämdes i FN 1993.

Kapitel 2.

Rapporter, undersökningar och förslag

I andra kapitlet skriver vi om våra första undersökningar och rapporter.

Vi har också gett förslag till politiker som bestämmer om lagarna och ekonomin.

Rapport om barns rättigheter

Vi har informerat FN:s kommitté för barns rättigheter om hur det är för barn i Sverige.

Vi beskrev det som vi tyckte var extra viktigt.

Då kan de fatta bättre beslut om vad de tycker att Sverige ska göra för att barn ska få det bra.

Sedan säger de till Sveriges regering vad de borde göra.

Vi tycker att det är problem att coronaviruset gjorde att alla barn inte kunde gå i skolan lika mycket.

I Sverige har alla barn och ungdomar en ombudsman som kallas Barnombudsmannen.

Personen som är barnombudsman väljs av regeringen.

Vi tycker att Barnombudsmannen ska få bestämma vad den tycker är viktigast att göra själv utan att regeringen säger till.

Vi tycker det är viktigt att de som bestämmer alltid ska ta reda på vad som är barnens bästa.

Undersökning om vad människor tycker om mänskliga rättigheter

Det är viktigt att alla känner till sina rättigheter.

Annars vet man inte om vad man kan kräva av samhället.

Vi frågade 2200 personer hur de tycker det fungerar med mänskliga rättigheter i Sverige.

Många sa att de vet vad de har för rättigheter.

Ungefär hälften tycker att det finns ett hot mot rättigheter i Sverige

Många svarade att de som är födda utomlands inte får samma rättigheter som de som är födda här.

Få visste vad man skulle göra om man inte får alla sina rättigheter.

Saker vi föreslagit

För oss är det viktigt att prata med politikerna som bestämmer.

Då kan vi berätta för dem hur olika lagar påverkar mänskliga rättigheter.

Vi har svarat på många frågor från de som bestämmer under året.

Det kallas remissvar.

Man kan läsa mer om de här svaren på vår hemsida.

Vi skriver att det behövs bättre förklaringar om vad som kan hända innan politikerna fattar beslut.

Förklaringar om hur besluten påverkar olika människor.

Kapitel 3.

Mänskliga

rättigheter

i Sverige 2022

Kapitel tre handlar om hur olika saker i samhället påverkar mänskliga rättigheter i Sverige.

Vi skriver också om vad som gjort att människor inte får alla sina mänskliga rättigheter 2022.

Klimatet och mänskliga rättigheter

Extremt väder påverkar mänskliga rättigheter på ett dåligt sätt.

Det blir vanligare med extremt väder när klimatet förändras,

Många människor i världen har fått svårt att överleva, skaffa mat och ha en bra hälsa.

De som fått det värst är barn och unga, personer med funktionsnedsättning, urfolk och flyktingar.

Sveriges urfolk, samerna, har fått det sämre på grund av förändringar i klimatet.

FN har kritiserat Sverige för det.

Barn och unga är ofta de som pratar om klimatet.

Barn och unga är de som kommer att drabbas hårdast om framtiden blir sämre på grund av klimatet.

Det finns en förening som har stämt staten.

De gjorde det för att de tycker att staten har gjort för lite för att rädda klimatet.

Vi skriver också om rättigheter för de som protesterar för att rädda klimatet.

Ibland är protesterna ett brott mot lagen och kallas för civil olydnad.

Många som protesterar för klimatet tycker att de straffas för hårt.

Hot mot styrningen av samhället

I många länder är demokratin hotad.

Demokrati är ett sätt att styra samhället.

Sverige är en demokrati.

Folket väljer vilka politiker som ska styra i val.

Det är viktigt att så många som möjligt röstar i val.

Färre personer röstade i valet 2022 än innan.

Innan valet pratade en del politiker och journalister illa om varandra eller vissa grupper i samhället.

Det kan göra att många människor börjar tycka illa om vissa grupper i samhället.

Polisen berättade också att det kom mer hot mot politiker.

Och att hat ökade i sociala medier.

Det hotar också demokratin och mänskliga rättigheter.

De som kämpar för mänskliga rättigheter har fått det svårare i Europa.

En del som jobbar med mänskliga rättigheter har blivit hotade.

En del föreningar tycker att det har blivit svårare att jobba med mänskliga rättigheter i Sverige.

De säger till exempel att de blivit utsatta för att de kritiserat de som bestämmer.

Sverige hade många dödsskjutningar under 2022.

Politikerna som bestämmer försöker stoppa skjutningarna med högre fängelsestraff och fler poliser.

De vill att polisen lättare ska få lyssna i hemlighet på misstänkta telefoner.

Alla har rätt till en rättvis rättegång.

År 2022 pratade många i Sverige om de mänskliga rättigheterna yttrandefrihet och mötesfrihet.

De mänskliga rättigheterna säger att alla ska få säga vad de tycker.

Alla ska också få mötas och demonstrera mot det man tycker är fel.

Det betyder inte att man får säga vad som helst.

Man får inte sprida hat och hota andra.

Under 2022 blev en del barn och ungdomar dåligt behandlade på hem där de bor för att de behöver extra hjälp av samhället eller gjort något brott.

Det finns regler för hur barn och ungdomar som bor i sådana hem ska behandlas.

Alla barn ska få hjälp.

Alla barn ska skyddas mot våld och andra kränkningar.

Sverige har ibland brutit mot de reglerna.

Då har vi fått kritik från FN för det.

Orättvisa, diskriminering och rasism

De mänskliga rättigheterna har regler för att alla ska ha rätt till utbildning, vård, ett bra hem och kultur.

Vi skriver om att vissa grupper i samhället inte får lika mycket av de rättigheterna.

Det kan vara diskriminering.

Diskriminering är när någon behandlas sämre.

Eller får sämre hjälp.

För hur man ser ut, hur man är eller för vad man tror på.

Covid-19 är en sjukdom som gjorde det sämre för de mänskliga rättigheterna.

Covid-19 är ett hot mot människors hälsa.

Alla har rätt att må så bra som möjligt.

Äldre och människor som är födda utanför Europa blev ofta mer sjuka av Covid-19.

Det blev fullt på sjukhusen.

Länder behövde ibland välja mellan olika mänskliga rättigheter.

Att röra sig fritt i samhället eller att stoppa sjukdomen.

Personer med funktionsnedsättning får ofta sämre mänskliga rättigheter.

Speciellt i skolan.

FN säger att Sverige måste göra skolan bättre för barn med funktionsnedsättning.

Alla människor har rätt till en bostad.

Det står i de mänskliga rättigheterna.

FN är oroliga för att Sverige inte gör så att alla har en bostad.

En del grupper har särskilt svårt att få bostad.

Till exempel personer med funktionsnedsättning och personer som är fattiga.

Många kvinnor har blivit utsatta för våld.

Sexuellt våld mot unga kvinnor ökar.

Unga personer som är homosexuella, bisexuella, transpersoner eller queera är också mer utsatta för våld.

Personer med funktionsnedsättning blir också mer utsatta för våld.

FN säger att Sverige måste bli bättre på att ge de som är på flykt och söker skydd alla sina mänskliga rättigheter.

2022 kom många flyktingar från kriget i Ukraina till Sverige.

Flyktingar har svårt att leva på den låga ersättning, pengarna, som de får i Sverige.

Ersättningen till flyktingar har inte höjts på nästan trettio år.

Människor får inte diskrimineras.

Det är en regel i de mänskliga rättigheterna.

Men många i Sverige diskrimineras på grund av sin religion.

Då får de inte sina rättigheter i till exempel skolan eller på jobbet.

De vanligaste hatbrotten i Sverige är mot personer med svart hudfärg, afrosvenskar.

De blir ofta utsatta för mer våld.

Romer har det också sämre än andra i Sverige.

Många har upplevt hat på grund av att de är romer.

Sverige har fått kritik av FN.

FN tycker också att Sverige behöver bli bättre på arbetet mot rasism.

De tycker att vi behöver veta mer om hur olika grupper av människor har det.

Till exempel de nationella minoriteterna.

De är judar, romer, sverigefinnar, tornedalingar och urfolket samerna.

Teknik och mänskliga rättigheter

Ny teknik kan påverka mänskliga rättigheter både bra och dåligt.

Det är bra att det blir lättare för människor att få information och prata med varandra.

Men det finns också risker.

Digital teknik kan samla mycket information om människor.

Det är inte bra för rätten till privatliv.

Andra länder använder också digital teknik.

Ibland för att för att hindra människor i Sverige från att säga vad de tycker och tänker.

Polisen får använda ny teknik i hemlighet för att hindra brott.

Det är viktigt att det finns tydliga regler om när polisen får filma och lyssna på människor.

Annars kan det vara dåligt för rätten till privatliv.

Nya lagar och regler om mänskliga rättigheter

I kapitel 3 skriver vi om viktiga ändringar i lagar 2022.

Vi berättar också om hur domstolar i Sverige tyckt och tänkt om mänskliga rättigheter.

En domstol fick frågan om det är rätt att förbjuda människor att bära slöja i skolan.

Domstolen sa att bära slöja för att visa sin religion är en del av yttrandefriheten.

De kommuner som hade förbjudit slöja hade gjort fel.

Domstolar har också svarat på andra frågor om rättigheter.

En handlade om det är okej att låsa in ungdomar mellan 18 år och 20 år på ungdomshem.

En annan handlade om hur länge en människa som inte får vara i Sverige kan vara inlåst i väntan på att komma till sitt hemland.

Om man tycker att ens mänskliga rättigheter inte skyddats ska man kunna klaga.

Ibland går det att klaga till domstol i Europa eller till experter i FN.

I årsrapporten berättar vi om vad som hänt i några sådana fall.

Några viktiga lagändringar.

Nu är det möjligt att få skadestånd från stat eller kommun om de bryter mot friheter och rättigheter i den svenska grundlagen.

Grundlagar är de viktigaste lagarna i ett land.

Det kom en ändring i grundlagen som gör det möjligt att straffa människor som deltar i en organisation som stöttar terrorism.

Det kan vara en begränsning av föreningsfriheten som också är en mänsklig rättighet.

Det har också gjorts en ändring i grundlagen som handlar om tryckfrihet.

Den som sprider hemliga uppgifter som kan påverka hur Sverige jobbar med andra länder kan numera straffas.

Det kan göra att människor som vill rapportera om problem inte vågar göra det för att de är rädda att bli straffade.

